БҮГҮН—АҒА ДОЙДУНУ КӨМҮСКЭЭЧЧИЛЭР КҮННЭРЭ

САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУҮЬУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 20 (8429). 1999 СЫЛ ОЛУННЬУ 23 КҮНЭ. ОПТУОРУННЬУК. СЫАНАТА—1 солк. 10 харчы.

1918 сыл олуньу 23 күнүтэр Советскай Союзка Кыһыл Армия уонна аҕыйах хонугунан Муораталаҕы-Байыаннай Флот күннэрэ олохтоммуттара.

Кыһыл гвардия Германия сэриилэрэ кимэн киирилэрин Псков, Нарва куораттар анналарыгар тохтоппута. Бу түгэннэн сибээстээн Кыһыл Армия тэриллибитэ, 1940 сылтан саҕалаан ити күн Советскай Армия үөскээбит күнэ диэн аатталлыбыта. Кэлин 3 сыл анараа өттүгэр Аҕа дойдуну көмүскээччилэр күннэрэ диэн уларытан аатталаабыттара. Бу баҕалаах күн хаанын түгэнэр түмүктэригэр олохтоммутай?

Маннайгы ааннан дойду сэриитин аннигэр икки утары турсар государстволар блоохтэрэ тэриллибитэ. Антанта: Англия, Франция, Россия, АХШ, Япония, Италия, Румыния; Четвертной Союз: Германия, Австро-Венгрия, Турция, Болгария. 1914 сыл от ыйын 28 күнүтэр Босния столицата Сараево куоракка Сербия националистара Австрия бүрүстүөлүгэр киирэхтэх кыһыны уонна кинэ кэргэнин олорон хабыспыттэрэ. Сербияны Россия, Австро-Венгрияны Германия арааччылыылардар. Итиэнэ сибээстээн Германия государствота Россияҕа отырдьах ыйын 1 күнүтэр сэриини биллэрбитэ. Бу күн маннайгы ааннан дойду сэриитэ саҕаламмыт күнүнэн буолар.

Россияҕа олуньуттааҕы, сэтиньиччэҕи революциялар кыайаннар, саҥа Советскай государство үөскээбитэ.

1918 сыл сайыныттан Россияҕа 14 государство саба түспүттэрэ, саа-сэп, ас-таҥас, үп-харчы өттүнэн Россия ыйаныаҕа «Үрүҥ армияҕа» көмөлэспүттэрэ. Германия сэриитэ биһиги арҕаа кыраныыссабытын тоҕу хотон Россия кини ороҕуоннарын диэки кинэн киирэн кинэр түгэннэрэ этэ. Маныык быһыылаахтык Кыһыл Армия тэриллибитэ.

Биһиги Сахабыт сирэ Россияҕа холбоһуон быдан иннитэн Россия империятыгар тас дойдулар үгүстүк саба түһүтэлээбиттэрэ. Олортон улахан соҕустарын аҕыталаатахха манныктар: 1206 с. Монголия государствотын баһылыгынан Темучиннэ Чингисхан диэн үрдүкү солону биэрэн туран аналлаабыттара. Чингисхан сэриилээх походу оҥорон 1219 с. Орто Азияны, 1222 с. Закавказьены саба түһэн сэриилээбитэ. 1223 с. Калка өрүс биэрэгэр половецтары (нуччалары) кыдыйбыта. 1236 с. Батый хаан нуччча сиригэр сэриинэн походу саҕалаабыта. Ол кэмтэн ыла нуччча норуота монголлар батталларыгар, баһылыктааһыннарыгар олорбута.

Монгол хааннарын утарар тэрээһини Иван Калита кинээс саҕалаабыта, 1380 с. Иван III кинээс сиэнэ Дмитрий сэриитэ Куликово хонуутугар монгол сэриитигэр аан маннай күүстээх суоһарыыны оҥорбута. Иван IV ыраахтааҕы саҕана 1552 с. Казань, 1556 с. Астрахань куораттар босхоломмуттара, 1580 с. Ермак Тимофеевич сэриитэ Сибиирэн монголлары үүрбүтэ.

1242 с. тевтонскай рыцардар сүүгэн улахан сэриилэрин Александр Невскэй баһылыктаах нуччча сэриитэ Чудской күөл муоһун анныгар тимирдибитэ. Невскэй бу түгэнэ эппитэ: «Кто к нам с мечом придет, от меча и погибнет...».

1610 с. саҕаланан Польша-шведтар сэриитин интервенцията саҕаламмыта. Москва куоракка киирэн ордууламмыттара. 1612 с. Кузьма Минин, Дмитрий Пожарский баһылыктаах норуот сэриитэ интервенцилэри Ийэ дойдуттан үүрбүттэрэ.

Саха сирэ Россияҕа холбоспутун кэнниттэн кэмнэргэ буолбут сэриилэри аҕыйахха: 1697 с. шведтэр Карл XII хоруол баһылыктаах сэриилэрэ нуччча сиригэр өтөн киирбиттэрэ. Ол шведтар сэриилэрин Петр I ыраахтааҕы баһылыктаах нуччча сэриитэ Полтава хонуутугар 1709 с. кыдыйбыта.

Чурапчы дьоно хорсуннук сэриилэспиттэрэ

Россия соҕуруу өттүгэр нуччча-турок сэриилэрэ хас да төгүл тохтуурбакка өр кэмнэ охсуспуттара. Полководец Брусилов, генералиссимус А. В. Суворов, адмирал Нахимов баһылыктардаах нуччча сэриитэ түмүгэр кыайыылаах тахсыбыта.

1812 с. Франция хоруола Наполеон Бонапарт баһылыктаах французскай сэриилэр Россияҕа өтөн киирбиттэрэ, Москва куораты былдьаан ылан уоттаабыттара. Ол эрээри фельдмаршал Кутузов хамаандатыынан нуччча сэриитэ тастан киирбит өстөөхтөр сэриилэрин импри соппута.

1904, 1905 сс. дойду илиҥэ кыраныыссатыгар турар Тихэй аҥыйаанныаҕы флокка Япония муораталаҕы сэриитэ саба түспүтэ. Порт-Артурга уонна Цусимаҕа нуччча флота улаханнык эмсэҕэлэбитэ, «Варяг» крейсер тимирдиллибитэ. Вице-адмирал С. О. Макаров өлбүтэ. Ол да буоллар, Япония флота нуччча сэриитин кыайан толору урусхаллаабатаҕа.

1938, 1939 сс. Япония милитаристара Хасан күөлүгэ, Халкин-Голга саба түҥэ сылдьыбыттара да, туох даҕаны дуоннааҕы оҥорботохторо. Г. К. Жуков нуччча сэриитин хамаандалаабыта.

ССРС уонна Финляндия икки ардыгар 1939—1940 сс. сэриилэһиилэр буола сылдьыбыттара.

1941 с. бэс ыйыгар немецкэй-фашистскай армия, тэбэ даҕаны ССРС—Германия икки ардыларыгар хардарыта сэриилэн түһүспэт туһунан дуогабар 1939 с. икки өттүттэн илии баттаммытын үрдүнэн, сэриилэхтэ эрэ Советскай государствоҕа саба түспүтэ. Балаһанан-бөлөмөнөн баран өмүтүннэрэн саба түспүт немецкэй сэриилэр Ленинград, Москва диэки күүскэ хотуулаахтык айаннаабыттара. Холобур, 1941 сыл от ыйын 1 күнүгэр Рига, 5 күнүгэр Остров куораты, 9 күнүгэр Житомиры, 11 күнүгэр Витебскэйи, атырдьах ыйын 16 күнүгэр Смоленскайы, Киевпааны сэриилээн ылаттаабыттара. Балаҕан ыйын 8 күнүгэр Ленинград куорат блокадата саҕаламмыта, сэтиньиэ 21 күнүгэр Москва осадный балаһыанньаны биллэрбитэ. 900 хонук устата блокадаҕа олорбут Ленинградка ити кэмнэ 107158 авиабомба, 150 тыс. снаряд түһэн эстибитэ. 1941 с. от ыйын 22 күнүттэн ахсынньы 22 күнүгэр диэри остөөх Москва куоракка 122 төгүл самолетунан саба түһүүнү оҥорбута.

Ол эрээри советскай сэриилэр тулуйбуттара. 1941 с. ахсынньы 5-6 күннэриттэн Москва аннытаан остөөхтөр утары охсуу саҕаламмыта. 1942 с. сэтиньиэ 19 күнүгэр Сталинград куорат ийэ охсуһар советскай сэриилэр остөөхтөр утары кимэн киирбиттэрэ. Өстөөх улаханнык күүһүн төгүрүйбүттэрэ. 1944 сыл тохсунньу 14 күнүгэр Ленинград блокадата көҥү нотуллубута. Советскай сэриилэр бэйэлэрин Ийэ дойдуларын таһыынан Польша, Румыния, Венгрия, Болгария, Югославия, Чехословакия сирдэрин босхолоон фашистскай армия сэриитин Берлин куоракка тиритэрдэн саҕалаабыта.

Нуччча-турок сэриититтэн саҕаланан Саха сирин дьоннорун, үксэ казактар, сэриигэ ыыттар буолтара. Саха сирин баайдара сэрии ороскуотугар анаан бэйэлэрин үөтэрин биэртэлээбиттэрэ.

Сахалар 1939 с. Халкин-Гол сэриитигэр тиийэн кыттыыны ылбыттара. Д. Д. Оллонов, И. В. Жирохов, Д. С. Павлов уо. д. а.

Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаланыыта Саха сиригэр элбэх кинн кадровай офицердар быһыылларынан Кыһыл Армия кэккэтигэр сулуусналаабыттара.

Чурапчы ороҕуонуттан сэрии саҕаланан иннинэ Кыһыл Армия составыгар сулуусналыы сылдьааччылар баалларе. Кинилэр үксүлэрэ офицердар. Олортон сорохторун аттаталаатахха: С. Е. Аммосов, Р. Х. Кривошапкин, П. М. Соловьев, М. Г. Беляев, А. А. Монастырев, П. Е. Пудов, С. И. Неустроев уо. д. а. Федосеев Федосий Петрович Забайкальскай байыаннай округунна сулуусналыы сылдьан ойоҕо түбэһэн 1939 с. өлбүтэ. Сивцев Николай Николаевич сэрии маннайгы күнүгэр дойду арҕаа кыраныыссатыгар Житомир куоракка баара. Хаммык даҕаны сурах-садыык кэлбэтэҕэ.

Бу сэрии иннинэ сэрии, охсуһуу диэнтэ ыгырыллан барбатах дьон—Чурапчы буойуннара, сии атын ороҕуоннар, уобаластар дьоннорун курдук, хорсуннук сэриилэспиттэрэ. Биһиги ороҕуоммутуттан 62 офицер баар буолбута. Ол иһиттэн 31 офицер фронтка өлбүтэ. 13И буойун бойобуой ордендарынан наҕараадаламмыттара.

Аҕа дойду сэриитин кэнниттэн барт үгүс ыччаттарбыт Советскай Армия кэккэтигэр ыгырыллан тиийэн этэҥнэ сулуусналаан. Аҕа дойду иннигэр иэстэрин төлөөн кэлбиттэрэ.

Бэйэтин көмүскэччилэрин Аҕа дойду курдуттан ахтар, өйдөбүнньүк паматыныыктары туруорар. Нуччча-турок сэриитигэр ыыттыбыттарга Севастополлааҕы панорамаҕа «Якутский полк» диэн бөдиэ баар. Москваҕа Грановитай палатаҕа эмиэ итинник сурук суруллан турар. Аҕа дойду Улуу сэриитигэр саха сэриһиттэрин ааттарын үйэтитэн Москва кытаанытыгар, Ленинградтыар суол кытаанытыгар, Ильмень күөлгэ уонна Ржевскэй-Вяземскай төгүрүгүлэйиигэ түбэһэн өлбүт саха буойуннарыгар улахан паматыныыктар тутуллан туралларе.

Александр Невскэй 1242 с. эпитин курдук, биһиги Ийэ дойдубутугар саанан-саадаҕынан сэриилээн киирбит тас өмүк сэриилэрэ куруутун соҕотоох хардаҥы ылыахтара. Аҕа дойдуну көмүскэччилэр остөөкү суоһарарга хаһан баҕарар бэлэм буолуохтара.

Иван ПАВЛОВ.

★

БЫРААҺЫННЬЫГЫНАН!

1918 сылта работай-баатыынай Кыһыл Армията тэриллиэҕиттэн Ийэ дойдубутун, кини киэн туолуун, норуотун аралаччылыыр, көмүскүүр модун күүсүнэ—биир сомоҕо сабыланнылаах Бүүтэргэ тиийэ сайдан кэлэн, Гражданскай сэриигэ, тас дойдулар аспуоссаяларын бохсуурга уонна Аҕа дойду Улуу сэриитигэр баһыы кылбаанньах Кыһыл Армиябыт кыайыылара-өйдөөх олохха бырааныытын хааччайбыта.

Ийэ дойдуга ытык иэҥи толоруу—хайа да кэмнэ чиэс уонна хайдал дьылата. Хас биирдии уол оҕо Россия армиятын кэккэтигэр сулуусналыырга эрдиттэн бэлэмнэнэн, иннигэр турар бу иэҥи толорорго бэлэм буолуохтаах. Ыччаты иитиигэ кини эт-хаан, өй-санаа, үөрэх оттүнэн бэлэмнэ тэҥнэнэн культура оттүнэн сайдыыта эмиэ наадалаах.

Бүгүнгү күнүмүнэн Россия армиятын кэккэтигэр биһиги улуустут 80-са уолаттара сулуусналыы бар сылдьаллар.

Биир дойдулаахтарбыт, Аҕа дойду Улуу сэриитин уонна тылы ветераннарын, сиппиэскэ сылдьар барыы байыаннай эбээһинэстээх гражданнары Аҕа дойдуну көмүскэччилэр күннэринэн эҕэрдэлиибин! Барыгытыгар үтүө доруобуйаны, уҥуохтаах сиргэ сиитиннилэри, ыраах халлааны, дьолоох олоҕу баҕарабын.

Улуус байыаннай комиссара подполковник
Николай ПЕСТРЯКОВ.

«АЛРОСА» АК САҤА БААНЫ ТЭРИЙИННИ ӨЙҮҮР

МОСКВА. «АЛРОСА» АК Россия хотуту ороҕуоннарыгар аналлаах сиэрдэн оҥоруу уонна сайдыы норуоттар икки ардыларыгаҕы баанын тэрийиннэ ойуур. Итиннык баанны тэрийии туһунан СР Президенэ М. Николаев государство таһымнаах көрдөрө этиллэрбитэ өр буолла. Оны Россия хотуту сирдэрин сайдыыларын проблемаларыгар анаммыт РФ Правительствотын соторутаҕыта буолбут мунньаҕар тыл этэриэхтэр эмиэ биэриэтэтэ. Маныык баанны тэрийии, Президент санныгынан, РФ хотуту ресурсаларын, ол иһигэр Саха сирин сайдыыларын программаларын үбүлэһиигэ кэдьүүстээх буолуо этэ. Онуоха РФ Правительствотын, субъектарын таһыынан тас инвестордар кыттыыны ылыахтаахтар. Бу иннинэ М. Николаев этиитин Хотуту Форум тэриллэ көрчитиннэн көтөҕө сылдьыбыта.

«АЛРОСА» АК бу идея олохха киириитигэр кыттыыны ылыан соп. Биилгин компания таһаҕаһы хотуу таһыыны бэйэтэ тэрийэр. Оны тэҥэ «АЛРОСА» салаатата биллиэнэ усулуобуйаҕа баанны тэрийии уустуктардаҕын бэлэтиир. Онон идеяны таһаҕар тиийэ илдьиритиэххэ наада.

СИА.

ЧЫНЫМЫНАН ТЫЛЫМЫТ ҮҮМЭҮТ ТЫЛЫ «ЛЫЛТ ЕҮҢ»

„ИЙЭ ТЫЛ“ ТҮМСҮҮ ТЭРИЛИННЭ

Олуннуу 18 күнүгэр «Знание» общество улуустааҕы тэриллэтин тэрийиллиэн саха тылын сайдар сардаахтарын тула «ИЙЭ ТЫЛ» диэн «төгүрүк остуол» ыытылынна. Онно саваалары үлэлэтэ үгүс киһи: улуус оскуолаларыттан учууталлар, үөрэнээччилэр, ийэ тылы кэрэхсээччилэр, кыраайы үөрэтээччилэр, библиотекалар үлэһиттэрэ, ийэ түмсүүлэр кыттыылаахтара кэлбиттэр.

Конференция кэнниттэ таһаарар сылтан «Знание» общество улуустааҕы тэрилтэтин председателэ М. А. Герасимова мустубуттары түөрт бөлөхтөө хаайыстан бөйө-бөйөлөриттэн мөккүлэ бэрсэн, ол туһа конференция барда.

—Ийэ тылы сүтэрбэт туһугар туох оноруохха сөбүй? —диэн бастакынан бэриллибит ийэ үлэһиттэр мөккүлэригэр хоруй эйгэтэ кэнг буолла.

—Маннык «төгүрүк остуоллары», саная атастаһыыны, алдьаритийдиини, күрэхтэһиилэри ыытыы ийэ тыл сайдыытыгар суолтата улахан,—диир үөрэнээччилэр аттарыттан эпиит Павел Макаров. —Оны тэҥэ СГУ-га киирии экзаменнары сахалыы тылынан туттарыы кэнгник олохчо киирэрэ буоллар, үрдүк кылаастар оҕолорун интернэтэрэ үрдүк, анаан дьарыктаныы этиллэр.

—Саналабытын сахалыы сатаан саһылаан саҥарарга, этэр тылбытын эгэлгэлээн этэр буоларга бука барыдьылыйарбыт, ылсарбыт буоллар, ийэ тылбыт сайдыа-чэчириэ этэ,—диир Хатылы оскуолатын үөрэнээччитэ Лия Дорогунова.

—Саха уонна нуучча тыллара бөйө-бөйөлөрин байытыһалларын утарбаккабыт эрэ оҕону кыра эрдэҕиттэн бөйөтин омугун тылыгар уһуйуохха, үөрэтиэххэ,—диэн Чурапчы орто оскуолатын үөрэнээччитэ Сардаана Поксеева аппын таһаарыстарын этиилэрин чиҥэтэн биэрэр.

Үүнэр колуонэйи ийэ тылга уһуйарга быһаччы үлэлии-хамсыы сылдьар дьон—саха тылын уонна литературатын учууталларын савааларын бөлөхтөөн билиһиннэрдэххэ маннык. Бастакытынан, билии-көрүү ханнык бөҕөрдөр салаатыгар интэриэйи тартахха эрэ үөрэнээччи ылсар. Оттон оскуолаҕа интэриэйи тардыыта сүрүн тоһуу буолааччы—учебник. Күн бүгүн үөрэнэ сылдьар учебниктарбыт туруктара олус мөлтөх, тиийбэт. Саха тылын учебниктын атын предметтэри кытары тэҥнээн көрдөххө, ис-тас оптимальнай, иллюстрация өттүнэн хайдаары баһыйарый? Кэлин кэмҥэ национальнай оскуола концепцията киирэҕиттэн үөрэнэр кинигэ тахсар буолан эрэр эрээри, баҕалаах, тыа оскуолаларыгар, тиийэрэ ахсаанньах. Иккиннэн, оҕоҕо аналлаах сахалыы уус-уран кинигэ олус хомсо. Оҕо аахпат буолла, тыл ис дьоҕотун, суолтатын кыайан ойдөөбөт. Холобурга эттэхха, бэйис кылааска «Эрчимэн Боргоҥ» диэн олонхону барабыт, сор-муҥ бөҕөнөн. Оҕо ойдөөбөт тыла олус үгүс, уруокпут онуоахтарарга, быһаарарга барапар. Онон олонхону билиҥҥи оҕоҕо анаан тылын-өйүн оҥорон бичээттиэххэ наада. Үп-харчы суоҕунан уус-уран айымньыны таһаарыы кыаллыбат буоллаҕына, оҕолорбут бэйэлэрин айымньыларын бичээккэ таһаарыахха. Хаһыакка тахсар хоһоонноору оҕолор олус интэриэһиргэн ааллар, бэйэлэрэ эмиэ холоно сатыыллар. Үсүһүнэн, учууталлартан ааллаах пособие олус аҕыйах. Баар да буоллаҕына, аһара научнай буолан, ылбыччы кинии туһаммат. Биһиэхэ пед-наукалартан саха тылын учууталлара кыталлар, биһиэхэ ылаллар. Олору туһанан, пособие оҥорон таһаарыы олус туһалаах буолуо этэ. Оскуолаҕа үлэлиир практик-учууталлар опытталара биһиэхэ бэйэбитигэр сөп түбэһэр буолан, кодьүүһэ улахан буолуо этэ. Төрдүһүнэн, сайдыы хаамыытын ирдэбилинэн, билиҥҥи оҕо кэхтөох, бэйэтин саныатын этэргэ баҕата улахан. Онон предметнэй күрэхтэһиилэргэ кыттыан баҕалаах, кыахтаах оҕо ахсаанын хаччахтаамыахха.

Чурапчы саҥаныытын олохтоохто Баранов И. Р. төрөөбүт тылын оҕо бэрт кыра саһыттан дьиэ кэргэнэттэн саҕалаан билиэхтээҕин туһунан тоһоҕолоон эттэ. Уһуйаанньа сахалыы саитаны, ырыаны-тойуу дэгиттэр баһылаабыт специалистар үлэлиилэрэ ордук кадьыгыстаах буолуоҕун уонна оскуолаҕа үөрэнигэ олук ууруоҕун болҕотоотэ.

Аллаҕартан кэлбит интэр-үөрэтэр үлэ ветерана В. Г. Слепцова этиитэ үгүс киһини кэрэхсэтэ:

—Саха театра МХАТ үрдүк сценатыгар В. Распутин «Прощание с Матерой» диэн аймаҥыытын туруоруутугар артистка С. Борисова Тунгуска оруолун оонньуурбут сахалыы эҥсэн ыллаабыта,—диэтэ кини. —Саха тойута хайдах курдук кэрэтин, уоһэттэн дуораһыйан ыллыыр модуйун, ураты дириҥин онно сохпуттэрэй?! Режиссер А. С. Борисов аны Шекспир «Илиир хоруолун» сахалыы туруорда. Саха тыла абылаабыта Отто Бетлины, Э. Пекарскайы... XVII—XVIII үйэлэргэ саха тыла Илии Сибиргэ саамай кэнгник тарҕамыыт культура уонна эргиэн тыла эбитин ученайдар этэллэр. Норуот кута-сүрэ—кини тылыгар. Тыллаах-өстөөх омук—сиргэ биэтэк тирэхтэн турар, чөл куттаах омук, тутта-хапта сылдьарыныын атын. Урукку хаартыскалары түбэһэн көрөргүт буолуо. «Илии» сурунаалга тахсыбыт Ксенофонтовтар дьиэ кэргэннэриэн түспүт хаартыскаларыгар хайдах курдук дьоһуннук туттубут Аҥа баһылык, мааны Далбар Хотун олороллоруй оҕолорун—дуоспуруннаах, оттомноох ыччаттарын кытары! Билиҥҥи оҥоҥон көрүөҕүт эрэ итинник дьоһуннук туттубут дьон баалларын дуо? Саха арыгыта охтон эрэр диэн буолар. Арыгыта охтуу тылтан саҕаланар. Тылын сүтэрбит, саныатын хайа да тылынан сатаан саһыыланан саҥарбат, кимэ-хайата баллыбат, бэйэтин өрүү наадата саныыр кини аһыы аска, ыраас буоруулаах дьаллыкка ылларара кобөҕөс. Билиҥҥи дьон урукку обутэлэрин курдук түрбүөнньэн муста эрэ түстэллэр уруккуну-хойуккуну сэһэргэһэллэр, обутэлэрин ырытыһаллар, омуктарын туһунан уһуну-киэҥи түөһэллэр дуо? Суох, хомойуох кини, кэпсэтин дүкэ кини туһунан буолар. Арыгыһыт кини төрөтөр оҕотун уруьулдьаҕай эрдэҕинэ кутун-сүрүн эчэтэр. Тыл—норуот дьоло, баайа-дуола, дьылҕата уонна кэскиле. Саха оҕотун саха оҥорон эрэ баран үөрэтиэҕин. Өксөкүлэх Олоксой, Былатыан Ойуунускай саха тылынан уус-уран айымньытыгар уһуйуллан улаппыттара, оҕо сылдьан кинилэр улуу САХА буолбуттара. Далаҕа Ойуунускай тоҕус саһыттан олоҥхолуо дуо? Кинилэр ийэ тылларын дэгиттэр баһылаан, кини суоттин эттиҥ-ритэр-хааннарыгар иэйиэхэ эрэ баран нуучча тылын үөрэппиттэрэ. Билиҥҥи атын кэм. Тылбытыгар государственнай статуһу ылыыбыт, национальнай концепцияҕа оскуолаларбыт үлэлии олороллор. Комуол коцияҕа оскуолаларбыт үлэлии олороллор. Комуол коцияҕа оскуолаларбыт үлэлии олороллор. Онуоҕунан тоҕуспуттаахпыт. Онуу барытын ойдөөн, сыаналаан турамыт, ийэ тылбытын сайыннарар үлэни бэйэбититтэн саҕалыахтаахпыт. Чинчийэр үлэни дьарыктанар учебниктэрбит оҥолоруҥэн үүгүс термин тыллар сахалыы тылбаастаннылар, өлүгүстүйбүт, умнулла сылдьыбыт тылларбыт тиллэн эрэллэр. «Меценатство» диэн тылы «Күн Дьоһуолдьут» диэн тылбаастаабыттарын кини ыстэ үөрэр. Аны Ф. Тумусов «Тыа малын олоҕун үйдэтэ үөрэр. Аны Ф. Тумусов «Тыа малын олоҕун үйдэтэ үөрэр. Аны Ф. Тумусов «Тыа малын олоҕун үйдэтэ оҥоруу оҥкулларе» диэн монографиятыгар «Хаҥатын

Кэрэмэс кинибит, киэн туттар суруйааччыбыт

Мин Чурапчы орто оскуолатыгар алтыс кылааска үөрэнэ сылдьан кырдьаҕас эдьиийбэр Анастасия Петровна Гуляевааҕа дьиэлэнэн олорбутум. Кини дьиэ хомуйааччынан үлэлиир буолан, икки этээстээх оскуола арҕаа эмэригэр икки хойу ылан олорорэ. Ити кэмнэ ыччат кинэнэги оскуолатыгар үөрэнэр улахан уолаттар переменаҕа биһиэхэ чэйдиир этилэр. Эдьиийбин Настаана кытары эмиэ-араас сонуну-нуомайы бэрт истиэнник кэпсэтэн-сэһиргэһэн тахсаллара. Кинилэртэн Семен Попову ойдүүбүн. Оҕону кытта оҕо, кырдьаҕаһы кытта кырдьаҕас курдук кэпсэтэр эдэр уол этэ. Кырдьык, оччотооҕута ким билбитэ баарай бу сэмэй, сэргэх, үүс кэпсээнээх уолтан саха биллиилээх суруйааччыта үүнэн тахсыа диэн.

Ити кэмнэ биһиги, чурапчылар, киэн туттар талаанаах поэттарбыт Степан Феоктистович Софронов, Алексей Спиридонович Бродников ыччат кинэнэги оскуолатыгар учууталлыыр кэмнэрэ этэ. Кинилэр, биллэн турар, үөрэнээччилэрэ Семен Попов айар үлэ алыптаах аартыгын талан ылан, саха литературатыгар туспа суол солонон киириитигэр улахан олуту уурсубут үүтүлээх буолаллара умнуллубат. Ол иһин да суруйааччы Сэмэн Тумат поэт учууталларын түстарынан куруутун истиэнник-иһирэхтик махтана сатыыр.

Бэйэ онуок түгэнинэн литературнай курдуук салайааччыта А. С. Бродников уон алталаах уолчааны суруйааччылар сүбэ мунньахтарыгар Дьокуускай куоракка илдьэ киирэ сылдьан, саха биллиилээх суруйааччыта Амма Аттыгыйыгар ыалдьыттаппытын олоҕун бир дьоллоох түгэнин быһыытынан бэлиэтээн эхтэр.

Студенныыр сылларыгар поэзия дьикти алыбыгар ылларан, бастакы хоһооннорун суруйан республика хаһыаттарыгар бэчээттэппитэ. Онтон ылата отуттан тахса сыл устата утумнаахтык дьарыктаан, саха литературатыгар бир биллэр-көстөр ураты суоллаах-шистээх суруйааччы, сытыы бөрүөлээх журналист, публицист, тылбаасчыт, литературовед быһыытынан бар дьонугар үрдүктүк сыаналаан кэлэр. Кини өссө университеты бүтэрээт, төрөөбүт литературата сайдарын туһугар түс бэйэтин сэмэй кылаатын киллэрсибитинэн барбыта. Ону биһиги Россия уонна СР культуратын үүтүлээх үлэһитэ, биллиилээх государственнай деятель, суруйааччы, П. А. Ойуунускай литературнай музейын төрүттээбит В. А. Протодьяконов—Кулаантай «Олох далааныгар» диэн ахтыы кинигэтигэр көрөбүт: «Музей иитэ аҕыйаҕа, бэйэбиттэн ураты бир научнай үлэһит, музейы көрөччү, дьиэ хомуйааччы уонна харабыл бааллара. Научнай үлэһиппит И. К. Данилов айар үлэнэн дьарыктанаары үлэтиттэн уурайбыта, онон СГУ-ну бүтэрбит Семен Попову (Сэмэн Туматы) научнай сотрудникпынан ылбытым. Кини сүрдээх сайаҕас, билиэн-көрүөн баҕалаах, сорудаҕы толорутас, калинигэ-барыыга сылбырҕа, үлэҕэ сыстаҕас уол буолан биэрбитэ. Буруо таһаарыыны дьонго-сэргэҕэ биллэн, массабай информация эйгэтигэр ахтыллар буолан барбыппыта. Саха бир ытык кырдьаҕаһа, салайар үлэҕэ үһүнүк эриллибит улахан суруйааччы В. А. Протодьяконов—Кулаантай Сэмэн Тумат эдэр эрдэҕиттэн айымньылаах үлэҕэ тардыһыылаҕын чопчу да бэлиэтээн эппит эбит.

Кырдьык даҕаны, суруйааччы С. А. Попов—Тумат бир дойдулаах суруйааччыларын үйэтитиигэ, кинилэр айымньылара бэчээттэнэн тахсалларыгар үүс сыратын-сылбатын, өйүн-саныатын биэрдэ. Маны таһыынан бир идэлээхтэрэ суруйааччылар айар үлэлэрин сырдатта. Журналист да, суруйааччы да быһыытынан Чурапчы улууһун дьонун-сэргэтин үлэҕэ сититынан Чурапчы улууһун дьонун-сэргэтин үлэҕэ ситиннилэрин, олоххо-дьаһахха үтүө сыһыанларын утумнилэрин, олоххо-дьаһахха үтүө сыһыанларын утумнаахтык пропагандалааччы, иитиннэрэн-биллэрэн иһэччи быһыытынан бир үтүөлээх-өнөлөөх кинибитинэн билиэбит.

Семен Андреевич өссө бир уратытынан ылбыччаҕын көрө охсубат чахчыларын таба көрөн суруйар идэлээҕэ буолар. Арай бирдэ Д. Д. Эверстов—Дирин-скэй Сэмэн Тумат «Иэс толонуутэ» диэн кинигэтин көрдөрө-көрдөрө: «Байбал, көр эрэ маны, бу Тумат мин аҕам кэпсээнитэн суруйбут. Оттон дьиэнэн, ити туһунан, атын эбитэ бүппүт, мин суруйуохтаах этим буоллаҕа дии.?. Хата, Сэмэнниг булан үчүгэй баҕайы гына суруйан кэбиспит»,—диэн астынан туран кэпсии-кэпсии «Төрүт буор сылааһа» диэн очеркаҕа баар «Миэлингэлэрэ тустарынан бэлиэтэһиини үөрэхтэ көрдербүтэ. Ити баар эр аттыбытыгар баар дьиктини билбэккэ хаалбыппыт. Ону Семен Андреевич суруйан үйэтитэн хаалларбыта. Кини уратыта атиннинкэ сытар, үүс-элбэх сиртэ сылдьан билэ-көрө охсон киэн аҕаччыта таһаарбыта-билиһиннэрбитэ эрэ баар буолар.

Мин учууталым, саханы тыллаах барыта киэн туттар народнай суруйааччыта, П. А. Ойуунускай аатынан Государственнай бириэмиэ лауреата В. С. Яковлев—Далан «Дыылҕам миэнэ» диэн эссе-романа бэчээттэнэн тахсыбытыгар, кистэбэккэ эттэхха, бастаан аҕаан баран соһуйбутум, өйдөөботоҕум. Коммунистическай идеологии туругурах турдаҕына шитиллибит, оскуолаҕа үөрэммит ыччат советтэй кэм учуутала хайдах маннык суруйуон сөбүй диэн саныаан мунаахсыйбытым. Ол эрээри үөрэппит, ытыктыыр киһим дьигиэхэ дьыҥаатын санта толору билэммин, улаханыгы хараастыбытым. Далан: «Мин бу кинигэм дэбигис ойго түҥэн биэрбэт улуу уларыйыылар бутуурдаах суо сахтарын тириэрдэ өйдүүргэ сахам воруотугар ой-саная, күүс-көмө эбиэхтиэ»,—диэн этиитин диринник ылымнытым.

Дьигиэнэ, бу олус каскиллээхтик суруллубут кинигэ буоларын, кэлэр үйэ сахаларыгар туһаайылларын бир бастакынан таба өйдөөн, Семен Андреевич «Суруйааччы воруотун туһугар» диэн диринг ис хоһоонноох ыстатыйатын «Саха сирэ» хаһыакка таһаартарбыта. Сити кэмнэ доруобуйатын туругунан мөлтүүхэсмы сылдьар суруйааччы быраатын тэҥэ саныыр бир дойдулаҕа кини ис санаатын өтө көрөн кинигэтин ырыппытыттан астынан ыгыран ылан: «Тоойуом, Сэмэн, махтанаары ыгырдым бу. Учүгэй ыстатыйаны суруйбуккун. Улахан киһи буолбуккун. Удьуордуур хаанын тиллибит. Эҕэрдэлиибин. Аны бэйэҕин хаһан да намыһахтык туттума, өрөй-чөрөй. Ким да бу кинигэм туһунан маннык дириҥник хорутан суруйа илиҥэ,—диэн истиҥ махтал тылларын эппитэ. Улахан суруйааччы: «Удьуордуур хаанын тиллибит...»,—диэн мэнэҕэ эппитэҕэ. Семен Андреевич ийэтэ Анна Андреевна саха бастакы лингвист-ученайа Семен Андреевич Новгородовы кытта чугас хаан-уруу аймахтыылар. Онон Сэмэн Тумат удьуордара чахчы биллиилээх-көрүүлээх, төрөөбүт воруоттара сайдарын туһугар үйэлэргэ сүгэт үтүө өнөлөөх дьоннор. Маннык өбүгэлэрдээх киһиэхэ айар талаан хаанытын бэриллиэҕэ диэн атаҕа баҕарыллар. Үтүө хаһан баҕарар удьуордуур-утумнуур диэн биһиги өбүгэлэрбит мэнэҕэ эппэтэхтэрэ.

Семен Андреевич тоҕо да Булуг оройуонун Тумаатыгар Саҕастыыр боһүөлэгэр төрөөтөр, төрүттэрэ-уустара үөскэппит Болтоготун умнубатаҕа. Далаҕа даҕаны этиэ дуо: «Мин иккэ эйгэ»—үйэк хоту уонна дойду туһун эйгэтигэр үөскэппит, төрөөбүт киһи бу эйгэлэрим өйдөрүн-саныаларын уонна историяларын наарыһынайдарын быһыытынан үлэлии-хамсыы сылдьабыҥ»,—диэн. Ол иһин биһиги кини айымньыларыгар хоту дойду хоһуун дьонун, тыйыс айылҕатын тустарынан умсугуйан аҕаҕабыт. Эмиэ да кини сир үтүө сымнаҕас көрө айылҕатын, дьикти дылҕалаах дьонун-сэргэтин билсэммит үөрэбит.

Сэмэн Тумат—дэгиттэр талааннаах суруйааччы, кини иилэ хабан ылан суруйбатах эйгэтэ да суохха дылы. Ону биһиги айымньыларыттан—«Муора арыытыгар олох», «Улуу кыыл тыына», «Туундара оһоҕо», «Иэс толонуутэ», «Батыһыннарыылаах биэ», «Дьуон Дьаҥылы» диэн уо. д. а. кинигэлэриттэн аҕаан билэбит.

Быыл нуучча улуу поэта А. С. Пушкин төрөөбүтэ 200 сыла туоларын көрсө «Бичик» кинигэ кыһата Сэмэн Тумат «Пушкин уонна Саха сирэ» диэн кинигэтин бэчээттэтэн таһааран эрэр. Бу санга сонун айымньыттан биһиги, аҕаччылар, үүнү-элбэҕи билиэхпит, нуучча гениальнай поэтын саҥалыы өйүнэн-санаанан аналаран көрүөхпүт диэн кэтэһэбит.

Бүгүн 55 сааһын томторчу туолар бир дойдулаахпыт, суруйааччы, СР культуратын үүтүлээх үлэһитэ С. А. Попов—Тумат айар үлэтин үгэнигэр сылдьар. Инникитин үлэлиир, суруйар былааннара ааҥ. Оҕо сааһа ааспыт тапталлаах хотугу сирин туһунан өссө да сырдатыан, кэпсиэн баҕарар. Сэрии алдьархайдаах сылларыгар Чурапчы иэдээнинэн буолбут хоту кэһөрүллүү туһунан эмиэ суруйар саныаалаах.

Чурапчы туһунан ойдобун
Эйиэхэ, миэхэ олус күндү,
Чурапчы туһунан ойдобун
Эйиэхэ, миэхэ өрүү сүдү!—диэр кини.

Бэйэтин бир дойдулаахтарын ытыктыыр-убаастыыр эрэ киһи маннык дириҥ ис хоһоонноох тыллары суруйуон сөп. Улууһум дьоно-сэргэтэ диэн үлэлии-хамсыы сылдьар талааннаах суруйааччыбытыгар, үбүлүөйдээх күнүнэн итинник эҕэрдэлиэн, дьонун-сэргэтин куоластарыгар холбоһон туран, киниэхэ Чурапчы улууһун бочуоттаах гражданинын аатын иитэрэн улуустааҕы айар холбоһуктар уонна «Ийэ тыл» түмсүү аатыттан ойуулуут.

Павел ФЕДОРОВ—Сэлэҥэ,
«Дириҥ уоттаах» литературнай холбоһук салайааччыта.

Снимокка: С. А. Попов—Сэмэн Тумат.

Сэмэн ТУМАТ

Эрдэтээнги хоһооннортон

ААҒААЧЧЫБАР

Үлэр үнкэ
Үлүһүйэн,
Халыҥ харчыга
Хараҥаран буолбатах,
Баары баһынан буолан,
Биллэ-көстө сатаан
Баламатыран буолбатах,—
Сүрэҕим-өйүм этэриэн
Сирдэтиэн дьулуһабын,
Суобаһым туугу диринэн
Суруйабын-айабын.

Эрэл күөртээн
Этиҥэн бөрүөнү
Иллибэр ылбыт күммүттэн
Олоҕум миэнэ саҕаланнын.
Этэр тылым
Эҕэрдэлээх буоллун,
Айар тылым
Алгыстаах буоллун:
Кэрэни кэрэхсэтии,
Кырдьыгы кэпсэтии.

Ол ыстаал бөрүөн
Саҕар тыыннаах тыллара,
Сүрэҕим ылдьыт туллуктара
Эн үөрүүгүн
Үөрүү оҥоһуннахтарына,
Эн хомолтоҕун
Хомолто оҥоһуннахтарына,
Эйиэхэ тэтим биэрэн
Эрэйгин ааҥчаттахтэриниэ,
Эн эрдиэх сүрэххин,
Өйгүн-саныаҕын
Сайа этэн кинрдэхтэриниэ,
Дьоллоохпун дэнэм этэ,
Кырдьыкыт, үрдүк дьүүлүм—
Кордүүр-ирдиир аҕаччым!

x x x

Тэрэйэн,
Тэрбэйэн,
Сандаарыа
Сэрбэйэн
Алаас сирбэр үүнэллэр,
Араас өҥү балахтиллэр
Ньургуһуннар,
Сардааналар,
Таҥара кийиитэ
Сибэккилэр...
Ситэ кэрэлэр!

Сүүтүк саҥа
Сүрэхтэрин атыгар
Күндү
Күннэ тоһуйаллар,
Хатан саһарҕа утахтарын
Сыһыыларга ыһаллар...,
Саныабар, сибэккилэр
Сүрдээх улаханнык ыллыыллар!

Киниэлэрэ суох мин
Күндү ийэ сирим
Үөрүнньэҥ өйүн-дьүүлүн
Уотан өйдүө суох этим.
Сибэккилэр...
Сибэккилэр...
Сибэккилэр
Ситэ кэрэлэр.

ПОРЯДОК ЗАКЛЮЧЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ

(Окончание. Начало на 3 стр.).

тем погашаются суммы пени, штрафов, финансовых санкций, далее поступающие платежи зачисляются в счет погашения текущих страховых взносов. Излишне зачисленные суммы страховых взносов направляются в счет погашения сумм пени, штрафов, финансовых санкций, а излишне зачисленные суммы пени, штрафов, финансовых санкций засчитываются в счет будущих платежей по страховым взносам.

Департамент пенсионной службы Республики Саха (Якутия) обеспечивает контроль за выполнением соглашений и организует их учет и в случае несоблюдения предприятиями и организациями графиков погашения задолженности и порядка уплаты текущих страховых взносов расторгает соглашения в одностороннем порядке.

К сельскохозяйственным товаропроизводителям относятся предприятия и организации, в общей выручке которых не менее 70 процентов составляет выручка от реализации продукции сельского хозяйства собственного производства, а также от реализации переработанной сельскохозяйственной продукции собственного производства.

В сельскохозяйственную продукцию в соответствии с п. 6 Порядка установления льготного тарифа страховых взносов в Пенсионный фонд Российской Федерации колхозам, совхозам и предприятиям, занятым в производстве сельскохозяйственной продукции, включаются виды сельскохозяйственной продукции, предусмотренные общероссийским Классификатором промышленной и сельскохозяйственной продукции, утвержденным Госкомитетом СССР по стандартам 30. 12. 93 № 301. К предприятиям и организациям агропромышленного комплекса следует относить предприятия и организации, указанные в разделе «Сельское хозяйство» Общесоюзного Классификатора отраслей народного хозяйства (ОКОНХ) (ред. 07. 06. 95) № 1-75-018 с изменениями 21/97 от 13. 10. 97, которым присвоены коды 21100-22300, за исключением организаций, на которые возложены функции управления организациями, занятыми в производстве сельскохозяйственной продукции.

Уплата страховых взносов сельскохозяйственными товаропроизводителями, предприятиями и организациями агропромышленного комплекса, заключивших соглашения с Департаментом пенсионной службы Республики Саха (Якутия), начиная с 01. 01. 99 осуществляется в период с 1 января по 1 октября текущего года, исходя из фактических выплат в пользу работника, но не менее суммы страховых взносов, исчисленных исходя из минимального размера оплаты труда. В случае нарушения срока окончательных расчетов по текущим страховым платежам (до 31 декабря), неуплаченная сумма считается недоимкой и взыскивается с начислением пеней в установленном законодательством порядке начиная с 1 января последующего года.

На период действия соглашений приостанавливается начисление пеней и бесспорное взыскание задолженности. Начисление пеней за несвоевременное перечисление текущих страховых взносов указанным предприятиям и организациям, заключившим соглашения, начиная с взносов за январь 1999 г. производится по отношению к недоимке, исчисленной исходя из фактических выплат в пользу работника, но не менее суммы страховых взносов, исчисленной исходя из минимального размера оплаты труда.

Сельскохозяйственным товаропроизводителям, предприятиям и организациям агропромышленного комплекса, не заключившим соглашения, предусмотренные постановлением Правительства Российской Федерации от 02. 10. 98 № 1146 порядок уплаты текущих страховых взносов не распространяется.

Э. СЕМЕНОВ,
главный специалист отдела координации деятельности уполномоченных ДПС РС (Я).

БИЛЛЭРИИ

Тэрилтэлэр салайаччыларын, пэйилиэктэр баһылыктарын истиллэригэр!.

Дьокуускай куораттан баһаарынай идэтийиитэн дьарыктанар «МГК» ХӨТ-тон (Левановскай уул. 17 №-рэ) огнетушителлэр араас маарканнарын, охраннай-баһаарынай сигнализация системаларын киирэн ылар гыннылар. Телефон 46-42-47.

Чурапчытаабы уоттан быыһыыр этэрээт.

ПРОДАЕМ

САХАР. Цена 1 кг—16 руб., за мешок (50 кг)—800 руб. Обращаться по адресу: с. Чурапча, ул. Западная, 4. Тел. 21-610.

Саха тыллаах нйэ үөрэҕин—Айыы сиэрин тарҕатаччы, «Сырдык аартыкы» түмсүү төрүттэччита А. Ю. Михайлов—Кыта Баалы олунньу 9-12 күннэригэр биһиги улууспутугар сырытта. Бастаны кэлбит күнүгэр Анатолий Юрьевич Дирин бөҕөлөгөр олохтоохтору кытары көрүстэ, Айыы сиэрин тускулларын туһунан лекция аахта, сахалыы сүрэхтэһиини оногордо.

Сылаас ыйынньыгар уонна Чурапчы сэлиэнньэтин тэриллэрилэн сылдьан Айыы сиэрин саҥаччыларыгар бэйэтин концепциятын сүрүн тускулларын кэпсээтэ.

Ыалдьыыбыт Чурапчы орто оскуолатыгар үрдүкү кылаастар үөрэнээччилэригэр Айыы сиэрин сэһэргэтэ. Оҕолор ордук кэрэхсээн иһэн ис уонна тас көҥүлүн, таптал, ытык иэс суолталарын, ойдөбүллэрин интэриэйиргэтилэр. Орто оскуоланы бүтэрэн баран ханна барыахха, тугунан дьарыктаныахха, уонсайынан, олохтоох ханнык суолу тутуһуохха сөбүгэр үгүс ыйытыыны биэрдилэр. Улуустаабы гимназияҕа көрсүһүү эмиэ бэрт интересный барда. Манна ытык иэс ойдөбүлүн туһунан кэпсэтии, саная үлэлэстиитэ киэҥник тэнийдэ. Киһи бу орто дойдута дьоҥҥо үтүөнү оногоороору кэлэрин, оччоҕуна бэйэтигэр эмиэ үчүгэйи оногоруун, ааны үлэлэбит үлэтэ таах хаалбатын туһугар олоруохтааҕын туһунан үөрэнээччилэр таба ойдөбүллээх эбиттэр. Спортивнай интернат-оскуола администрациятын кытта көрсүһүүгэ саханы сахатытар, киһини киһититэр Айыы сиэрин үөрэҕэ үүнэр сүһүөх ыччакка үтүө сабыдыаллаах буолуохтааҕын бэлиэтэлэн туран, директор М. Д. Гуляев Айыы сиэрин тарҕатыыга оскуолата база буолуон сөбүгэр саналаах эттэ. Манна үөрэнээччилэргэ итиннэ ЧПУ студенталарыгар саха торут үөрэҕин эт-хаан дьарыгын кытары дьүөрэлээн, алтыһыннаран үөрэтии көдьүүһүн туһаныахха сөбүн тула барыллааһын сөбүлэһии түһэристилэр.

Киэһэ оттугэр Чурапчы сэлиэнньэтигэр үс күн бол-

Саханы сахатытар, киһини киһититэр

дьохтоох Айыы ыһатын арыйан Кыта Баалы бастакы Айыылары үөрэтто. Айыы үөрэҕэр барыта сүүрбэ-тэн тахсан киһи сырытта. Биһиги кинилэртэн ыйытыс интервью ылыыбыт.

МАКАРОВ Егор Семенович:

—Мин Анатолий Юрьевич үөрэҕэр бастакы күнтэн ыла сылдьыбын. Олус кэрэхсэнибин. Итэҕэл иаада, оччотугар эрэ күрүөлээх-хаһаалаах, комуоскалаах курдук буолуохпут.

НОВГОРОДОВ Николай Николаевич:

—Айыы сиэрэ үөрэҕи ис сүрэхпиттэн өйүүбүн. Бу үөрэх дьоҥҥо-сэргэҕэ киэҥник тарҕаныан, хас биирдии киһиэхэ тиийиэн иаада. Бэйэм тоҕо ыыйарбыынан, өйдүүрбүнэн биирдэ үлэлиир дьоммор тиэрдэбин.

ПЕРМЯКОВ Егор Михайлович:

—Бу үөрэх саха омук салгыы сайдарын, кэскилэ чачыгыраабыт туһугар тутуллуоҕа эбит. Ол аата, биһиги оҕолорбут кэскилэригэр диэммыт.

ДРАГУНОВ Семен Иванович:

—Мин сахатыйа сатаабытым ыраатта. Бэйэм учуутал идэлээхпин, гимназияҕа үлэлиибин. Оҕолору саха-лыы уус-уран литературалыы оҥоруукка үөрэтэбин. Айыы ыһата тутуллуутун ис сүрэхпиттэн өйүүбүн. Тус бэйэм тутуу уус-уран ойууларыгар комолоһуом.

ФИЛИППОВА Мария Егоровна:

—А. Ю. Михайлов—Кыта Баалы үөрэҕэ саха омук иннинэ кэскилэ, сомоҕолоһуута буолар диэн саныыбын. Анатолий Юрьевич, мөккүөрдээх эрээри, олохтоох киирдэр саханы саха литературатыгар үөрэҕин туһугар үлэлиирин биһиигинэ, өйүүбүн. Бу үс күннээх Айыы үөрэҕэр кыттыбыппыттан үөрэбин-астынабын.

«СО» корр.

Эҕэрдэлиибит!

Күндүтүн-күнү нйэбатын, эбэбитин, хос эбэбитин, кэргэммин, сиэн-ааҕыт дьоһун-маанылыы киһибитин, тыыл, үлэ ветеранын, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕун Мотрена Ивановна АЛЕКСЕЕВАНЫ 80 саастыын томточчу туолбут кэрэ-бэлиэ күнүнэн иитинник, ветинник эҕэрдэлиибит!

Эйиэхэ чэгиэн-чэбдик дорообуйаны, кырдьары билимэхтэ, ыарыыта ылларбакка, айах-биилэ дьоҥҥун, оҕолоругун, сиэннэриин үөрдэ-көтүтэ өссө үйүн үйэлэнэргэр баҕарабыт. Саная саныаҕырбатын, дуунан туохханыйбатын, ыалдьыбатах үтүө ыраах биһиигинэ арчылаатын.

Кэргэммит, оҕолоругут, мотуөтүгүт, кийиттэриигит, сиэннэриигит, хос сиэннэриигит.

«АЙЫЛЛААН» СЫННЬАЛАҤ КИИНЭ ЫҢЫРАР!

ОЛУННЬУ 25 КҮНҮГЭР

«XXI үйэни чэл олохтоох көрсүөҕүгэ!»—эдэр ыччакка анаммыт Чурапчы сэлиэнньэтин туөлбэлэриэн «СЫТЫЫ-БУЛУГАС ӨЙДӨӨХТӨР КҮРЭХТЭРЭ» (КВН).

Тэрийээччилэр: Чурапчы сэлиэнньэтин, культура, ыччат управленнелара, «Айыллаан» Сынньалаҥ киинэ, «Ыллык» общество.

ОЛУННЬУ 26 КҮНҮГЭР

Дьокуускайдааҕы Опера уонна балет театрын солистката, биир дойдулаахпыт МАРИЯ МАКАРОВА АЙАР КИЭҢЭТЭ.

Кыттымны ылаллар: СР үтүөлэах артиһа, С. Дигилов аатынан Аан дойдутааҕы фонд лауреата Марк Спешцов—фортепьяно, СР үтүөлэах артиһа Прокопий Неустроев, СР культуратын үтүөлэах үлэһитэ Надежда Заболоцкая, Раиса Крылова—баян, «Вдохновение» бальнай үгүү студията.

Саҕаланар 18 ч. 30 м. Билиэт сыаната 20 солк.

Билиэт эрдэтэн атыылаллар: 11 ч.—17 ч. Обэдэ 13 ч.—14 ч.

Улуустаабы культура управленнета, «Айыллаан» Сынньалаҥ киинэ.

АТЫЫЛЛАҺАБЫҢ

Үчүгэй хаачыстыбалаах хара сабыл, күөх кырса тириилэрин. Билэр тел.: 21-158 (Чурапчы сэлиэнньэтин 2 №-дээх рынокар).

Үлэ ветерана, үн үлэтин туйгуна, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

СЕМЕНОВ Георгий Георгиевич

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Кэргэннэр, оҕолоругар, аймахтарыгар Чурапчытаабы налоговай инспекция.

—Таптыыр аҕалара Георгий Георгиевич өлбүтүнэн балыыһа медсестратыгар Попова Люция Георгиевнаҕа, фельдшериэгэр Семенова Валентина Георгиевнаҕа улуустаабы киин балыыһа администрацията, профкома, коллектива.

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо, хоту кэһиҥнэлэх кыттыылаах

КУЗЬМИНА Зинаида Гавриловна

өлбүтүнэн оҕолоругар, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Д. П. Коркин аатынан Чурапчытаабы республиканскай орто спортивнай интернат-оскуола администрацията, профкома.

Таптыыр эдьиийэ, «Күннэй» предприятиэ Дирининээҥи филиалын сэбиэдиссэйэ

БОЖЕДОНОВА Ирина Гавриловна

өлбүтүнэн балыыһа санитаркатыгар Фомина Айталина Гавриловнаҕа дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Улуустаабы киин балыыһа администрацията, профкома, коллектива.

БОЖЕДОНОВА Ирина Гавриловна

өлбүтүнэн эйэтигэр, аҕатыгар, биирдэ төрөөбүттэриигэр, кэргэннэриигэр, оҕолоругар дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Ирина Гавриловнаны кытта Соловьев оскуолатыгар биирдэ үөрэммит табаарыстара, дьүөгэлэрэ.

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

ОКОНЕШНИКОВ Николай Иванович

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Тапталлаах оҕото Николай өлбүтүнэн туббольница үлэһитигэр Оконешникова Мария Ильиничнаҕа улуустаабы киин балыыһа, туббольница администрацията, профкома, коллектива.

—Күнду оҕолоро Коля өлбүтүнэн тоҥнуттэриигэр Мария Ильиничнаҕа, Иван Николаевичка, эдьиийдэригэр Ольга Ильиничнаҕа, бары аймахтарыгар Чыаппараттан Гоголевтар, Нерюнгриттэн Поповтар.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-265.

Учредители (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54907

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско- полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 20. Подписано в печать: 22. 02. 99 г. Тираж: 2522.

Автор суругар этиллэр сакаа редакция позициятыгар маҥдьы сөп түбэһэр буолбатах. Сурукка ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эпиэтиннэһиэ автор тус бэйэтэ сүгэр.